

KOSMOKAROLINIŠKĖS

su kosminėmis Laima Kreivytė, Indrė Ruseckaitė, Viltė Janušauskaitė

Sveiki prisijungę prie kosminės Karoliniškių odisėjos beieškant trofėjų Karoliniškių sniego gaubliams! Tai specialiai seminarui *Showcasing Modernisms: Between Nostalgia And Criticism (Contemporary Visualisation And Storytelling)* organizuojama ekskursija, kuri prasidės Vingrių stotelėje centre, kur senutis troleibusas susirinks tik užsiregistravusius dalyvius. Leisimės į nostalgijos ir kasdienybės, tikrovės ir utopijos, realių ir nebeesamų objektų, fantazijos ir vizijos klajones po Karoliniškes. Ekskursiją vainikuos svaigus apsilankymas TV bokšto Paukščių take.

Karoliniškėse anksčiau veikęs „Dovanos" fabrikas gamino tūkstančius suvenyrų – nuo lietuvaičių tautiniais drabužiais iki sniego gaublių su Gedimino pilimi viduje. Jei šiandien norėtume praplėsti Vilniaus suvenyrų seriją, ko gero įtrauktume ir legendines sovietmečio ikonas – žymiausius modernistinius pastatus. Tačiau ar galėtume į sniego gaublį patalpinti modernistinį rajoną? Kurie rajonai būtų verti tapti nostalgišku suvenyro prototipu? Ir kaip suskaidyti šias keistas modernistines struktūras į smulkesnes dalis, kurios galėtų tapti nostalgišku vaizdeliu sniego gaublyje? Lazdynai, Žirmūnai, Saulėtekio studentų miestelis – visuotinai pripažinti legendiniai modernistiniai perlai, nostalgija šiems rajonas galima net dėl vienintelio fakto – tai galimybė gyventi sąjunginiais prizais apdovanotoje legendoje. Tuo tarpu po šių legendų pastatytos Karoliniškės – tai tas lūžio taškas mieste, ties kuriuo prasidėjo gyvenamųjų rajonų kritika, galbūt kartu su jomis ir atsirado tuo metu nauji terminai – „miegamasis rajonas" ir „tipinės dėžutės". Tačiau karoliniškiečiams – tai vieta, kurioje jie užaugo ir gyvena jau 40 metų ir su kuria yra nostalgiškai susieti. Tad jei šiandien patyrinėtume Karoliniškes iš jų gyventojų pozicijos ir bandytume įžvelgti tuos nostalgiškus taškus ar temas, galbūt atrastume, kad būtent nostalgija padeda atrasti nepastebimus dalykus – o jie savo ruožtu sukuria naują vertę, kuri verčia persvarstyti kritiškumo ribas.

Klajojant po Karoliniškes galima susidurti su keturiais nostalgijos veidais, kurių kiekvienas galėtų tapti ikona sniego gaublyje. Pirmasis – tai nostalgija Karoliniškių priešistorei: kolūkio laukams, sunykusiai Karolinkos karčiamai, užtvertam ir nebenaudojamam Karolinos keliui. Ar šie priešistorės elementai ir ryšiai yra naudojami šiandien, ar jų nykimas keičia vietinių gyventojų kasdienines praktikas ir verčia nostalgiškai reaguoti į pokyčius? Sovietmečiu gyvenamieji rajonai projektuoti su konkrečia urbanistine ir architektūrine idėja tam, kad kiekvienas rajonas šalia Kosmonautų prospekto taptų savotišku mažu miesteliu su tik jam būdinga erdvine struktūra, jos elementais ir ženklais. Į tokią vienos rankos „sukonstruotą tapatybę" ir kėlėsi naujakuriai be didelių galimybių pasirinkti. Ilgainiui šią „sukonstruotą tapatybę" gyventojai prisijaukino ir pradėjo laikyti neatsiejama jų pačių tapatybės dalimi, todėl šiandien galima antroji nostalgija – nykstantiems „sukonstruotos tapatybės" ženklams. Tiek fiziniams kaip sunaikinta Čiauškučio darželio žaidimo aikštelė, byrantys pikseliai, tiek ir nematomiems, kaip kad kosmoso tema gatvių, stotelių, prekybos centrų pavadinimuose, pakeista žuvusių vardais arba tipiniais komerciniais logotipais. Trečiasis nostalgijos veidas – tai pasidaryk pats gyventojų iniciatyvos, įkvėptos nostalgijos praeičiai. Ar dėl jos, ilgėdamiesi ankstesnio gyvenimo būdo arba kompensuodami „sukonstruotos realybės" trūkumus, vietiniai gerina savo realybę – sodina sodus ir daržus po langais, balkonuose kuria savo mažas utopijas nuo šiltnamių iki skulptūrų ar iškamšų galerijų, miške atidaro naminių gyvūnėlių kapines? Ketvirtasis atvejis – tai nostalgija nejvykusiai ateičiai. Ar žinojimas, kad rajone nebuvo pastatytas mega-visuomeninis centras su kino teatru ir sporto kompleksais, nenutiestas viadukas tarp Karoliniškių ir Viršuliškių šlaitų, ar tiesiog taip ir neatsirado pasipliuškenimo baseinėliai, keičia esamąjį laiką ir verčia ilgėtis to, ko net nebuvo?

COSMIC KAROLINIŠKĖS

with cosmic guides Laima Kreivytė, Indrė Ruseckaitė, Viltė Janušauskaitė

Welcome to the Cosmic Odyssey and the search for the trophies for Karoliniškės' snow globe! This architectural tour is a part of a seminar Showcasing Modernisms: Between Nostalgia And Criticism (Contemporary Visualisation And Storytelling). The tour will start at Vingrių bus stop in the center of Vilnius, where the participants could start their journey. During the trip we would melt in the fusion of nostalgia and prosaicness, reality and utopia, real and non-existing objects, fantasies and visions of Karoliniškės. The tour will end at a whirly TV towers' *Milky Way*.

Karoliniškės once had a factory called ‚Dovana' (‚The Gift'). The factory was producing thousands of souvenirs – beginning with dolls dressed in national costumes, as well as snow globes with Gediminas' Castle inside. Today, if one would like to extend the set of Vilnius' souvenirs, the icons of the soviet times – the legendary modernist buildings – should be included as well. But would it be possible to put a modernist residential district in a snow globe? Which districts would merit to become a nostalgic prototype for a souvenir? How to decompose these strange modernist structures, so each part could be an image in the globe? Lazdynai, Žirmūnai, Saulėtekis student camp – acclaimed modernist pearls, the nostalgia for them is possible even for one fact – this is a possibility to live in a prize-winning urban/architectural structure. Meanwhile Karoliniškės is the one built after all these legendary districts. By that time, one could also call a ‚breaking point' of the city, the critics of modernist residential districts began. Maybe then the new terms, such as ‚sleeping districts', ‚typical boxes' would sprang up. On the other hand ‚for Karoliniškės' residents, this is the place where they grew up and have been living for 40 years, and for which they, naturally, feel unconscious nostalgia. If we would try to explore Karoliniškės throughout the position of the residents, we would encounter the possibility that namely nostalgia is helping to discover the imperceptible objects of the district. These objects, on their own, create a new value, which enforce to revise the margins of criticism.

While touring through Karoliniškės we will be able to see four faces of nostalgia, each of them could be an icon in a snow globe. The first one is nostalgia for pre-history of Karoliniškės: fields of kolkhoz, the outworn Karolinka's inn, closed and underused Karolina's Road. Do these elements and connections are still used today; does their disappearance change the everyday practices of the locals and invoke the nostalgic reactions? In Soviet period residential districts used to be designed with a certain urban/architectural idea – each of them as a small town along Cosmonauts' avenue with its own spatial structure, elements and signs. The new settler used to get their flats in these towns of ‚constructed identity' without any alternative chance of choice. Eventually the residents tamed this ‚constructed identity' and began consider it as a part of the their personal identity, this is where the second face of nostalgia emerges – nostalgia for slowly vanishing signs of ‚constructed identity', which might be physical, like the destroyed playground of kindergarten Čiauškutis or crumbling pixels. They might be intangible as well – like cosmic theme in the names of the streets, bus stops, shopping centers, which is gradually replaced by the names of the victims of fights for freedom or commercial brands. The third face of nostalgia – "do it yourself" initiatives established by the local residents, inspired by nostalgia for the past times. Is nostalgia the cause why locals are ameliorating their reality longing for their former lifestyle or trying to compensate defects of ‚constructed reality', so is to say – growing gardens in front of residential blocks, creating little utopias from greenhouses to sculptures, or even stuffed animals, opening pet cemetery in the forest ? We will also ask – if it is possible to be nostalgic about unfulfilled future. If knowing that mega-shopping mall with cinema and sport gyms was not built, as well as viaduct between slopes of Karoliniškės and Viršuliškės and little swimming pools, change the perception of presence and make us miss something that has not happen.

